

Tytuł: Procedura pobierania, utrwalania, transportu i przekazywania materiału tkankowego do badań histopatologicznych

Przedmiotem procedury są zasady przygotowania i transportu do Zakładu Patomorfologii materiału tkankowego/biologicznego do badań histopatologicznych i cytologicznych, pobranego od pacjenta

Procedura dotyczy: pracowników Szpitala, w tym Zakładu Patomorfologii oraz zleceńodawców zewnętrznych zajmujących się pobieraniem, przygotowywaniem i transportem materiału tkankowego do badań histopatologicznych.

1. Terminologia:

Transport – Dostarczenie materiału tkankowego w odpowiednim przeznaczonym do tego pojemniku wraz ze skierowaniem, w określonym czasie, z zachowaniem warunków fizycznych (temperatury), zgodnie z procedurą, od momentu pobrania do chwili przyjęcia materiału do Zakładu Patomorfologii.

Materiał tkankowy/biologiczny - wycinek lub całość narządu lub guza, tkanki, płyn ustrojowy, rozmaz na szkiełku podstawowym (np. z biopsji i wydzielin)

Pojemnik do transportu materiału biologicznego –szczelnie zamykany pojemnik z tworzywa sztucznego, zapewniający zabezpieczenie materiału przed czynnikami zewnętrznymi, umożliwiający bezpieczne otwarcie w laboratorium, chroniący osoby transportujące przed przypadkowym kontaktem z materiałem. Należy dobrać odpowiedni do materiału tkankowego pojemnik, tak aby jego objętość była co najmniej 10X większa niż objętość materiału, a szerokość szyjki pozwalała na swobodne umieszczenie i wyjęcie materiału, bez uszkodzenia materiału tkankowego.

Utrwalacz:

Płyn utrwalający materiał tkankowy, tak aby w dalszym procesie technologicznym tkanki przygotować do podstawowego badania mikroskopowego i innych badań histopatologicznych, w tym histochemicznych, immunohistochemicznych i molekularnych

Zwykle używanym płynem utrwalającym jest 4% zbuforowany wodny roztwór formaldehydu (czyli 10% roztwór formaliny sprzedażnej tj. 40% roztworu formaldehydu), potocznie zwany 4% formaliną zbuforowaną – dostępny gotowy do użycia w aptece szpitalnej lub do zakupu u sprzedawców laboratoryjnych (np. BioOptica, Elektromed, Thermo).

Utrwalacz cytologiczny: 3 porcje 4%zbuforowanej formaliny + 7 porcji alkoholu etylowego absolutnego; do utrwalania płynów w stosunku 1:1

Inne, specjalistyczne utrwalacze jak: płyn Bouina, Zenkera, utrwalacz oksfordzki, alkoholowy roztwór formaliny, alkohol etylowy, są rzadziej używane.

Skierowanie na badanie :

Każdy materiał tkankowy przysłany do Zakładu Patomorfologii musi być opatrzony właściwym skierowaniem .

Skierowanie należy wypełnić czytelnie i dokładnie. Skierowanie musi mieć wypełnione wszystkie rubryki zgodnie ze wzorcem i zawierać:

- Dane osobowe pacjenta (imię, nazwisko, PESEL , jeśli brak PESEL to datę urodzenia i/lub inny numer identyfikujący)
- Dane jednostki skąd pochodzi materiał (Oddział, Poradnia, Podmiot leczniczy)z numerem telefonu
- Pieczętka lub dane lekarza pobierającego materiał lub kierującego na badanie, z możliwością kontaktu telefonicznego
- Ilość pojemników z materiałem tkankowym
- Opis poszczególnych materiałów/wycinków w kolejnych pojemnikach, z opisem rodzaju materiału, miejsca jego pobrania (narząd, okolica, strona itp.)
- Niedopuszczalne jest umieszczanie wycinków pobranych z różnych lokalizacji od tego samego pacjenta w jednym pojemniku
- Rozpoznanie kliniczne i dane dotyczące dotychczasowego przebiegu choroby i leczenia (radio-, chemio -, hormonoterapia), wyniki badań dodatkowych istotnych z punktu widzenia rozpoznania, w materiale ginekologicznym datę ostatniej miesiączki, w przypadku zmian w kościach – dokumentację i/lub opis radiologiczny, w przypadku oligobiopsji z przewodu pokarmowego krótki opis endoskopii.
- datę i godzinę pobrania materiału tkankowego

2. Przygotowanie i utrwalenie materiału tkankowego/biologicznego:

2.1 Materiał tkankowy niezwłocznie po pobraniu należy umieścić w pojemniku zawierającym przynajmniej ok. 10x większą ilość utrwalacza w proporcji do objętości tkanki. Wycinki lub narząd musi być całkowicie zanurzony w utrwalaczu.

Niedopuszczalne jest umieszczanie materiału, zwłaszcza małych wycinków (biopsja gruboigłowa, oligobiopsja – endoskopowa) w pojemniku pustym, bez utrwalacza. Materiał taki, nawet lekko podsuszony, ulega uszkodzeniu, co bardzo utrudnia lub uniemożliwia właściwe rozpoznanie histopatologiczne. Biopaty orientowane na specjalnej siatce lub bibule filtracyjnej zaleca się zwilżać formaliną, zabezpieczając je przed wyschnięciem.

Materiał do badania histopatologicznego powinien być dostarczony do Zakładu Patomorfologii nie później niż do 24 godzin od pobrania.

W przypadku przesyłania dużych bloków tkankowych, gdy szacowany czas transportu przekroczy 24 godziny, zalecane jest wykonanie przez lekarza operującego pojedynczego cięcia przez guz.

2.2 Utrwalanie płynów ustrojowych do badania histopatologicznego:

Płyn z jam ciała, popłuczyny, wydzieliny, mocz należy dostarczyć do ZP do 1 godziny od momentu pobrania, w ilości nie większej niż 100 ml, w temperaturze pokojowej. Mocz należy pobrać z drugiej lub trzeciej mikcji (nie pierwszy po nocy).

Płyn należy dostarczyć w jednorazowym, szczelnie zamkniętym pojemniku, opisanym danymi pacjenta.

Jeżeli niemożliwe jest dostarczenie płynu do jednej godziny od momentu pobrania, należy go utrwalić utrwalaczem cytologicznym w stosunku 1:1 i przechować w temperaturze +4 do +8 st C nie dłużej niż 48 godzin.

2.3 Materiał do badania śródoperacyjnego „tryb INTRA” powinien być odebrany z CBO lub przekazany do ZP niezwłocznie po pobraniu, w szczelnie zamkniętym pojemniku do transportu, opisanym danymi pacjenta, w temperaturze pokojowej, bez żadnego utrwalacza ani płynu fizjologicznego.

Badanie śródoperacyjne powinno być zgłoszone telefonicznie w ZP w dniu poprzedzającym badanie.

2.4 Rozmazy z biopsji, cytologia ginekologiczna, wymazy lub inny materiał cytologiczny naniesiony na szkiełko podstawowe:

Rozmaz należy wykonać na szkiełku podstawowym z matowym lub kolorowym polem do podpisu, należy zwrócić szczególną uwagę, aby materiał znajdował się na tej samej stronie szkiełka co pole do podpisu, gdyż tylko ta strona szkiełka pokryta jest powłoką adhezyjną uniemożliwiającą odklejenie materiału w procesie barwienia.

Przed naniesieniem materiału, szkiełko należy opisać na polu matowym, wyłącznie ołówkiem, danymi pacjenta lub symbolem identycznym jak na skierowaniu.

Po naniesieniu materiału należy wykonać rozmaz i bezwłocznie utrwalić go specjalnym utrwalaczem cytologicznym (spray Cytifix, Labofix, lub umieścić w pojemniku z alkoholem etylowym absolutnym na co najmniej 20 minut). Szkiełko z rozmazem wysuszyć, umieścić w pojemniku transportowym na szkiełka tak, aby poszczególne szkiełka z rozmazami nie skleiły się.

Na skierowaniu umieścić liczbę nadsyłanych rozmazów.

Każdy pojemnik z materiałem tkankowym musi być wyraźnie i czytelnie opisany (napis, opisana naklejka). Opis powinien zawierać:

- imię i nazwisko pacjenta
- numer PESEL
- rodzaj materiału, okolicę z której pobrano materiał
- datę i godzinę pobrania

- Dane identyfikacyjne umieszczone na pojemniku muszą być identyczne jak dane identyfikacyjne pacjenta umieszczone na skierowaniu załączonym do przesłanego materiału. Opis na pojemniku musi być trwały, odporny na ścieranie i na działanie wody oraz utrwalaczy (formalina, alkohol). Dane muszą pozwolić na bezbłędne zidentyfikowanie pacjenta. Bardzo istotne jest właściwe oznaczenie pojemników z materiałami z różnych lokalizacji od tego samego pacjenta.

- Istotne miejsca wycinków lub bloków tkankowych (brzeg, marginesy, strony) zaleca się oznaczyć, np. nitką chirurgiczną, specjalnym tuszem, a legendę oznaczeń umieścić na skierowaniu i pojemnikach

- Pojemniki z materiałem tkankowym wraz ze skierowaniem należy możliwie jak najszybciej przetransportować do Zakładu Patomorfologii i przekazać pracownikowi Zakładu do rąk własnych. Przechowywanie i transport materiału tkankowego w pojemnikach z utrwalaczem odbywa się w temperaturze pokojowej.

Pojemniki z materiałami do badania powinny być transportowane w pojemniku zbiorczym, uniemożliwiającym osobom nieupoważnionym dostęp do materiału biologicznego i danych osobowych pacjentów.

Pojemnik zbiorczy powinien być oznaczony etykietą „MATERIAŁ ZAKAŹNY”.

		Data	Podpis
Opracował	Kierownik Zakładu Patomorfologii	09.04.2019r.	
Zatwierdził	Dyrektor ds. Lecznictwa		
Rozdzielnik	Oryginał: Z-ca Dyrektora ds. Lecznictwa Kopia nr 1: Zakład Patomorfologii		